

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

בפשש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

פרשת מקוה

ראש חדש אהרן

שבת הויק

גליון כ"ד (תרכ"ב)

יצא לאור על ידי

המחבר

מחבר

הוא חכם שנתו נפלאות בכל

שנת הצדיק לפיק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמנשים ושתים למריאה

בי"ח

פרשת פקודי
ראש חודש אדר ב'
הי תחא שנת נפלאות בכל

שנת הצדייק לכ"ק אדמו"ר שליט"א

תוכן הענינים

שיחות

החשתתפות של כאו"א בבניו ביתמ"ק
שמות נשים בר"ת משיח

לקוטי שיחות

אינו אומר דבר בשם אומרו עובד בלאו
גדר חלאו דאל תגזול דל וגו'
אינו מקפיד שיאמרו בלוי חזקרת שמו
ב' אופנים בלומדי תורה
ב' אופנים בלימוד התורה
לומר דבר בשם אומרו

חסידות

בנקרת תצורה
הערות בשל"ח
ב' פחינות במילת
הערות וחוספות למי"מ בלקו"ת פי פקודי
מחשבה מעולת
פלפול בד"ת (גליון)

רמב"ם

הערות על הלכות ביהב"ח
וידו מעשהות

גדר התבדל בין המצוות שנצטוו לבני נח והמצוות

- 28 . . . . . שנצטוו לישראל
- 33 . . . . . יולואים לקונטרס הביאני המלך חדריו
- 35 . . . . . נפסק באמצע קדושה
- 37 . . . . . דהחור ב' הרהורים בבת אחת
- 37 . . . . . גהודיעך כוחו דרשב"ג
- 40 . . . . . ייית אמן ע"י הטלפון (גליון)
- 43 . . . . . מירת יה"ר לפניך אכילת התפוח בליל ר"ה (גליון)

שונות

- 43 . . . . . "נתל"
- 43 . . . . . "תחיים והאור"
- 45 . . . . . "פילה מיוחדת"
- 45 . . . . . "ראה בנחמת ציון" והביהמ"ק היה קיים?

 מספר פאקסימיליא לשלוח הערות: 953-9720 (718)

ש י ח ת

ההשתתפות של כאו"א בבנין ביהמ"ק

התי' לוי הלוי פישו
~ תות"ל 770

בשיחת ש"פ תרומה ש.ו. (סי"ב) - דהציווי ד"ועשו לי מקדש
בנוגע להלכה למעשה, הוא, בנין ביהמ"ק השלישי, וע"פ מש
הרמב"ם ד"הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנש
ונשים כמקדש המדבר", מוכן דכן הוא גם בנוגע לביהמ"ק השלי
שכאו"א מחוייב להשתתף בכניינו -

ועפ"ז צ"ל (ולכאורה כ"ה גם בפשטות) דמה שפסק הרמב
דהמלך המשיח "בונה המקדש" אין הפי' שיבנוהו בעצמו ומממ
הפרטי, אלא שהוא יגבה הכסף מכאו"א, ושיבנוהו על פיו (וי
נקראת על שמו - וכמו שהיה גם במקדש הראשון שדוד המלך וי
הכסף, ונבנה ע"פ שלמה) וי"ל עוד דלאחרי שיגבה הכסף וי
את חלקי המקדש, יביאו אותם לפניו, ואולי גם יבנוהו בעצ
ווע"ד מה שהיה במשכן שהביאו את כל החלקים לפני משה, והקט
היתה ע"י משה בעצמו (ראה פ' פקודי ל"ט, ל"ג, ובפירש
ועי' בארוכה לקו"ש חכו פקודי, ב)) - ולהעיר מלקו"ש חכ
חוקת א' הע' 2 (ובסה"מ מלוקט ח"ה עמ' שט"ו הע' 6) בנו
לפרה העשירית שפסק הרמב"ם ש"יעשה המלך המשיח" שהפי' הוא
שמשיח עצמו יעשה, אלא שתיעשה ע"פ הציווי שלו (אלא ד'
דזהו רק בפרה שעשייתה צריכה להיות ע"י כהן, משא"כ בביהמ
י"ל שיתעסק בזה בפועל) -

ובנוגע למה שפסק הרמב"ם ד"הכל חייבין כו" דמשמע נ
דכל אחד ואחת מחוייב לסייע בבנין ביהמ"ק, עי' בלקו"ש ח'
(תרומה, א' הע' 7) שתמה ע"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א "לכאורה
חידוש גדול ולע"ע לא מצאתי זה (מפורש עכ"פ) בשום מק'
(והכוונה בזה לכאורה שזהו חידוש גדול כי ההשתתפות בביהמ
הוא בפשטות ע"ד התרומה הכללית להמשכן שהחויב הוא רק
שנדכו לבו) "ועוד להעיר אשר בנין ביהמ"ק הוא מ"המצוות ע

חובה על הציבור לא כל איש ואיש" (סהמ"צ להרמב"ם - בסוף מ"ע)

- ואולי י"ל דזה שהוא "חובה על הציבור" אי"ז בסתירה להדין ד"הכל חייבין כו" ד"ל דיש בזה שני הענינים, חיוב עכאו"א להשתתף בבנייתו ע"י נתינת נדבה, אבל הבני' בפועל צ"ל לאחרי שנעשה בו גדר של ציבור ע"י שימסרנו יפה יפה שעיי"ז נעשה ממון ציבורי (ובפרט ע"י המסירה להמלך והנשיא - וראה בזה לקו"ש חכ"ו ס"ג וכהע' 19 לגבי נדבת המשכן שהביאו הכל אל משה שיפעול בזה ענין ה"ציבור", ולהעיר מלקו"ש חט"ז עמ' 302 הע' 31 לגבי השייכות דבנין ביהמ"ק להמלך, כי על ידו נהי' הציבור) וגם אז נשאר בו חלק היחידים (כ"מ מענין חיוב ההיכל במעקה - עי' לקו"ש חכ"ד תצא ב' ס"ד) ד"ל דכיוון דחיובו מתחיל מכאו"א לכן גם לאחרי שנעשה ציבור, אי"ז ציבור של מציאות אחת שמבטל את היחידים שבו, אלא זהו ציבור של יבוי יחידים (עי' בזה בלקו"ש חח"י עמ' 113) -

ומש"כ הרמב"ם "לא כל איש ואיש" אולי י"ל הכוונה בזה שאין המצוה על היחידים כפי שהם נפרדים אלא כפי שנצטרפו יחד ויש בהם מעלת הציבור (עי' לקו"ש חח"י הנ"ל).

[ובאמת מהמשך דברי הרמב"ם בסהמ"צ (שם) כמעט מפורש דמש"כ "לא כל איש ואיש" אין הכוונה בזה לומר שאי"ז חיוב עכאו"א, אלא אדרבא כוונתו לומר שזהו חיוב עכאו"א מהציבור, ובניגוד להסוג השני של מ"ע שממשיך הרמב"ם ד"יתכן שיעמוד אחד מן האנשים כל ימי חייו ולא ישפט בזה ולא תתחייב לו המצוה ההיא", ועכצ"ל כנ"ל שמדובר בציבור כזה שאינו מבטל היחידים (וכדמוכח גם מחכ"ד הנ"ל), ושצ"ל בזה מעלת הציבור, לא יחידים נפרדים (והחילוק בין הסוג הזה להסוג השלישי (ציצית חפילין וכו') מובן בפשטות, דציצית וכו' הוא חיוב עכאו"א נפרד ול"ש כלל לציבור, (ואולי י"ל דחלוקים גם בזה דציצית וכו' חיובן "בכל זמן ובכל מקום ובכל ענין" משא"כ בנין ביהמ"ק וכו' אבל להעיר מלקו"ש תרומה ש.ז. דמבאר בארוכה דהציווי דועשו לי מקדש הוא ציווי נצחי, ולהעיר גם ממנ"ח מצוה צ"ה דמצדד דאם יש רשות לבנות הביהמ"ק מצוה לבנות גם היום]] -

ומש"כ הרמב"ם "כמקדש המדבר" דהמקור לזה ד"הכל ח
כו" הוא מנדבת המשכן אע"פ דהחיוב במשכן היה רק עי
שנדבו לבו ולא על כאו"א, י"ל, עפמש"כ בלקו"ש חט"ז (עמ'
הע' 25 ובשוה"ג) דמבואר דע"פ פשש"מ לא היה ציווי על כ
מישראל על נדבת המשכן כ"א "מאת כל איש אשר ידבנו לבו
קחו מאתכם תרומה וגו' כל נדיב לבו יביאה" אבל כיון שזה
אצלם דבר הכי חשוב לכן בפועל השתתפו כולם (ולכן הני
שנתעצלו נחשב זה לחסרון, וגם משה היה מיצר ע"ז שלא הע
ובשוה"ג מוסיף דע"ד ההלכה היה החיוב בנדבת המשכן עכ
ומביא מש"כ הרמב"ם "הכל חייבין וכו' כמקדש המדבר" -

וי"ל הביאור בזה דהחילוק בין "ע"פ פשש"מ" וע"ד הו
הוא, דפשש"מ היינו הפירוש של המילים כפי שזה מוכן
חמש", וע"ד ההלכה פי' תוכן הענין, והנה הציווי על
המשכן היה "כל נדיב לב" דפי' המילים הוא שאי"ז חיוב
רק מי שלבו נדבו, אבל כיון שלפועל השתתפו כולם
("ויבואו האנשים על הנשים") הרי יוצא שכולם היה
הנדיבי לב ולא שהתנדבו בלי ציווי, דלאחרי שהתנדבו כו
כולם נכללו בהציווי ד"כל נדיב לבו", ולכן ע"ד ההלכ
כולם חייבין, דהתוכן של נדיב לב הוא כאו"א.

[ובאופן אחר קצת - פי' המילים של נדיב לבו ממעט
(מי שאינו נדיב לב) אבל בתוכנו, דהיינו מי שנכלל בו
אין שום מיעוט בזה דיכול להיות שכולם יתנדבו, ו
בפועל] -

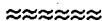
וזהו מש"כ הרמב"ם "כמקדש המדבר" שבסוף נתגלה
נכללו בהציווי, אבל בהציווי עצמו נתמעטו חלק מה
מובן גם מה שלא הביא הרמב"ם פסוק ע"ז (כמו שהביא
הלכה זו לגבי אין בונין המקדש כלילה דנלמד ג"כ ממשו
הפסוק ע"ז) אע"ג שיש כמה פסוקים שהשתתפו אנשים ונ
בכס"מ) כיון דע"פ פשש"מ לא נכללו כולם בהציווי
ההלכה.

שמות נשים בר"ת משיח

ישכר דוד קלויזנר
נחלת הר חבי"ד - אה"ק

בקונטרס "כך יכרך ישראל" [משיחות ש"פ יתרו וכ"כ שבט תשנ"ב] הערה 115 איתא: "ולהעיר ש"משיח" הוא הר"ת של שם הנפטר בצירוף יו"ד (ר"ת שני שמותיו של אבי, כ"ק מו"ח אדמו"ר, ויום ההילולא שלו הוא ביו"ד שבט, וגם תוכן עבודתו הי' בענין העשירי, כנ"ל ס"ז)". עכ"ל ["דבר מלכות" גליון נ"ז ע' כ"ט].

ויש להעיר ממ"ש בס' "שיח שרפי קודש" חלק ה' (עמ' 92):
"שמעתי שהרבי ר' בונם זצ"ל מפשיסחא אמר על החידושי הרי"מ זצ"ל סימן מ' ש' י' ח' שנרמז בו שמו ושם אמו (עיין בס' דרך צדיקים דף ל"ב)", עכ"ל.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

אינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
~ ר"מ בישיבה ~

בלקו"ש פ' תשא (סעי' ד') מבאר דהא דאמרינן ד"כל שאינו אומר דבר בשם אומרו עליו הכתוב אומר אל תגזול דל כי דל הוא" (מובא במגן אברהם או"ח סי' קנ"ו סק"ב שעובר בלאו), הרי זה רק באופן שהתורה לא נעשית שלו שלא נתעצמו בשכלו והשגתו, לכן שייך בזה הענין דגזילה, אבל באופן שהתייגע והתעמק בהבנת הדברים עד שהם נתעצמו בשכלו והשגתו, וכשאומר אח"כ דבר זה אינו ענין של חזרה על דברי רבו בלבד, אלא דבר זה מוכרח מצד שכלו, במילא נעשה הוא הבעלים על התורה, ולא שייך בזה הלאו דלא תגזול עיי"ש.

ויש להעיר מהך דיכמות צוב, (מוכא בסעי' ג') ז
 אמר לשמעתיא כי מדרשא ולא אמרה משמי' דר' י
 ומקשה בגמ' שם: "וריו"ח מ"ט קפיד כולא האי? דא
 רב מאי דכתיב אגורה באהלך עולמים וכי אפשר לו
 בשני עולמים, כו' כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפי
 שפתותיו דוככות בקבר כו" עיי"ש. והקשה בשו"ת
 (יו"ד סי' קנ"ו) דלמה לא אמר דאיכפד משום
 (בשלמא משום הא דמביא גאולה לעולם כבר תירץ המהו
 שם דאי משום הא אחרים נמי יש להם להקפיד בכ
 שהקפיד על דבר שנוגע לריו"ח עיי"ש, אבל משום
 ועד"ז יש להקשות גם מהך דכורות לא, ב, דלא אמרה
 ששת שמע רב ששת ואיקפד, ומקשה דמאי נפק"מ
 דשפתותיו דוככות בקבר עיי"ש, וגם הכא קשה כנ"ל.

ובשדה חמד (שיורי פאה מערכת א' כלל ל"ה
 26) תירץ דלכאורה קשה למה הקפיד ריו"ח על ר"א
 אמרה משמו מה חרה אפו הלא לאו מידי חסריה ובפרט
 גליא של מי הוא, וזהו שהקשה הגמ' שם מאי נפק"מ
 ומתרץ דאיכא בזה קפידה שהבעלים מרחיש שפתותיו
 שכן הוא לכן הקפיד ויש בזה משום גזל עיי"ש.

ולפי השיחה לכאורה יש לתרץ דלגבי ר' אלן
 לתורה שלו שנתעצם בשכל שלו, ובמילא שוב ליכא
 שהרי זהו שלו כנ"ל, וקפידתו היתה רק משום דעי"ז
 שמו הרי יהיו שפתותיו דוככות בקבר, היינו דאף
 מ"מ כשיזכיר שמו של ריו"ח עיי"ז יהי' שפתותיו דוכב

ועי' בס' בס' פנים מאירות ח"א בהקדמתו
 שיהי' שפתותיו דוככות בקבר אי"צ להזכיר שם של ב
 קמי שמיא גליא דזהו שלו, והא דהקפיד ריו"ח הוא
 שכשר' אלעזר לא יזכיר שמו לא יתקבל הדיבר וכמ
 יאמרו שמועה זו לגמרי ובמילא לא יהיו שפתותיו
 עיי"ש, ולפי שיטתו י"ל לפי הנ"ל דאפילו אם כש
 וה"ז תורה דיליה, מ"מ כיון דגם ריו"ח אמר זו
 פועל דגם שפתותיו של ריו"ח דוככות בקבר.

אבל עי' בס' שם הגדולים ח"ב באות כ"ז שם
 דבכדי שיהיו שפתותיו דוככות צריך הזכרת שמו

כס' אהל משה ח"א סי' מ"א בזה, ובס' דברי נחמיה ח"ג בהקדמה האריך ג"כ בן המחבר לחלוק על הפנים מאירות, ומבאר הטעם דבעינן הזכרת שמו דוקא ולא מספיק בזה דקמי שמיא גליא וכו', משום דאף דצדיקים במיתתן נקראים חיים מ"מ כח הדיבור ממש כגוף אין להם, וזהו החידוש בשפתותיו דובכות בקבר שגם כח הדיבור ממש יהי' כגוף בקבר, והואיל שדבר זה תלוי בכח בני אדם דלמטה שהם גורמים זה ע"י שאומרים ההלכה, במילא לא שייך ע"ז מה דקמי שמיא גליא, כי כל עיקר דבר זה תלוי רק בסבתם של התחתונים, א"כ לא שייך לומר דקמי שמיא גליא, וממילא פשוט דבעי דוקא שיזכרו שמו עיי"ש בארוכה, דלפי"ז י"ל בפשטות וכנ"ל דכיון דסו"ס יזכירו שמו של ריו"ח במילא ה"ז יפעול ששפתותיו דובכות בקבר, (וראה בספר דברי סופרים ח"א ערך "דבר בשם אומרו" שנסתפק מי ששמע דבר תורה משני בני אדם אם צריך להזכיר את שניהם או בחד סגי עיי"ש, ולפי הנ"ל נמצא דמצד הענין ששפתותיו דובכות בקבר יזכיר שניהם), וע"ז ענה ר"א דכיון שהכל יודעים שהוא תלמידו של ריו"ח במילא אין צורך להזכיר שמו בהדיא, כי הכל יודעים דזהו מריו"ח, וה"ז כאילו הזכיר שמו בפירוש.

ולפי השדה חמד יוצא דשפתותיו דובכות פעל דלכן הקפיד וכמילא יש כאן גזלה כנ"ל [לפי דעת ריו"ח], משא"כ לפי הנ"ל יוצא דבאמת לא הי' כאן גזלה כלל גם לפי ריו"ח אלא בכדי שיהי' שפתותיו דובכות בקבר, וא"ש שבגמ' לא נזכר כלל הענין דגזלה.

גדר הלאו דאל תגזול דל וגו'

(ב) בסעי' ג' מבאר גדר הלאו דאל תגזול דל דזהו ע"ד גזילה בפשטות, דתלוי אם בעה"ב מקפיד או לא עיי"ש.

ויש להעיר בזה במ"ש כס' לפלגות ראובן (ח"א-ב בהקדמתו) שהקשה ג"כ דממסכת אבות משמע דזהו רק מילתא דחסידותא דמביא גאולה לעולם, וממ"ש שיש בזה הלאו דאל תגזול וגו' משמע שהוא דין גמור לא רק מילתא דחסידותא? ומתרץ שיש חילוק אם הוא מייחס הדברי תורה לשמו, ומתעטר בטלית שאינו שלו דאז עובר על איסור גזל, אבל כאשר אינו אומר דבר זה בשמו אלא אומר רק שאחד אמר זה וכיו"כ, כיון שאינו מייחס זה אצלו, אינו עובר על איסור גזל, כי גזלן לא מקרי רק כשהכניס הדבר לרשותו

שעשה בו קנין וכו', ובכה"ג יש הענין דמילתא דחסידות שמזכיר בפירוש שמו של בעל המאמר מביא גאולה לעולם

ולפי היוצא מהשיחה י"ל דגדר הלאו הוא דכיון דיליה הוא וה"ז דבר שהבעלים מקפידים שלא יאמרו דב אם משמם, הנה זה גופא שאומר זה בשם אחד ואינו מזנ הנה זה גופא הנה גולה, דאסור להשתמש בזה, ואף דמ"ט נהנה וזה לא חסר, כי אם ירצה האומר לא יזכיר דב כלל, ונמצא שלא הפסיד כלום, מ"מ הרי גם בזה נהנה חסר מכבאר בראשונים דאף דאח"כ פטור, מ"מ כתחילה יכו למחות כידו ולמנעו מלהיכנס לדור בכיתו ושואל שלא מ גולן (ראה אנציקלופדיה תלמודית כרך י"ב ע' ה) וא"כ ה כיון שמשתמש בשם חכירו בלי רשותו.

ולפי זה לא קשה מה שהקשה בשו"ת מהר"ם שיק שם בזה דין גולה הרי לאו מידי חסריה כיון שאין בו מנ שנא מקול דאין בו דין גזל כמבואר דגזל שופר ותקע כיון דקול אין בו ממש (רמב"ם הל' שופר פ"א ה"ג) ו הכא? אבל להנ"ל מוכן דכיון דלפועל מקפיד בזה אפילו אם לאו מידי חסריה וכו"ל בזה נהנה וזה דלכתחילה יכול למנעו וכו' ושאני שופר דשם ההקפדה בגוף השופר ולא בהקול דבהקול אינו מקפיד, ולכן יו: משא"כ בדברי תורה ששם הקפידה היא בגוף התורה דד שלא להזכיר זה כי אם בשמו, ועד"ז כתב בשו"ת אהל מש

ולפי"ז י"ל גם בנוגע למ"ש בשו"ת נחלת אבי"י (סי) גונב דברי תורה מה שכבר נדפס בספר ואומר בשמו אין דהא עיקר המאמר הדר למארי' כיון שכבר נדפס מקודם ומדייק דלכן נקטו הלשון "אומרו", שהאיסור הוא רק לו בעל פה דוקא עיי"ש, אבל לפי הנ"ל דתורה דיליה מקפיד ע"ז שלא לומר דבר זה כי אם בשמו, י"ל דגם גולה.

אינו מקפיד שיאמרו בלי הזכרת שם

ג) וצ"ב במ"ש בהשיחה: "דלכאורה אינו מספיק רק ש אלא צ"ל מחילה", דלכאורה למה לא מספיק בזה שאו מקפיד אם יאמרו זה בלי הזכרת שמו, והרי בכל דו

קפיד עליו שאין בו משום גזל לכאורה לא מצינו דבעינן
חילה, דכזה גופא דידעינן שאינו מקפיד לית ביה משום גזל,
ראה לקו"ש ח"ט ע 110 בנוגע לאינו מקפיד די"ל דזהו משום
פקר או משום מתנה, ועוד צ"ב דהרי מחילה הוא על חיוב שיש
לאדם לחבירו, כגון חוב וכיו"ב שהוא מוחל לו חיובו,
כאורה בנדו"ד ששומע שמועה מרכו איזה חיוב יש כאן להתלמיד
ימא שהוא מוחל לו חיוב זה, ולמה בזה גופא שמודיע לו
אינו מקפיד אם יאמר זה כלי הזכרת שמו אינו מספיק להפקיע
איסור גזל?

ב' אופנים בלומדי תורה

ג) לפי מה שנתבאר בהשיחה דהאיסור גזל הוא רק אם לא נעשה
לי' שלא נתעצם עמו מצד שכלו הוא, משא"כ כשנתעצם עמו ה"ז
ליה וכו', - יש לתרץ מה שהקשו בהך דמכות כב,ב, "אמר רבא
מה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי
רבא רבה, דאילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא" הרי
שמע דגברא רבה עדיף מס"ת ואילו בקידושין (לג,ב) אמרו
יפך: "מפני לומדיה עומדים מפניה לא כ"ש" וראה ר"ן ותוס'
ד' קידושין שם ועוד.

ולפי הנ"ל י"ל דזה תלוי אם התורה נעשה דיליה כי נתעצם
או לא, דהא דאמרינן במכות דגברא רבה עדיף מס"ת ה"ז
ונפן שמתעצם עם התורה ונעשה דיליה עד שיכול לחדש בו כהך
ט' מלקות, משא"כ בגמ' קידושין איירי בלומד תורה שיש לו
עוה בתורה וכו' אבל לא נתעצם עמו דנעשה שלו, וכיון דאין
מציאותו שלו ודאי אמרינן דמפני עומדיה עומדים מפניה לא

ב' אופנים בלימוד התורה

הרב טוב

~ מח"ס כללי

~ ירושלים נ

בליקוט לפ' תשא ש.ז. סוף סעיף ז': "וב' אופנים א בלימוד התורה: א) תלמיד הלומד מרבו ב) השומע דבר ש לו דהוי' כאילו נודע לו הענין בעצמו, והם שני שבגדר התורה - כמו שהיא באה במסורה מא' לשני, שזו מעצמו, כיוון שזה שהוא יודע ענין זה בתורה הוא לא או חבירו אמר לו אלא הוא קיבל זה בלי שהדבר ביחוד", ובהמשך מבואר שבענין של מסורה חייב לומר בי (כדי לגלות ולגאול את ההעלם דכל עניני התורה, שהש הוא כמה שנאמר למשה מסיני, כמבואר לעיל בסוף נ ואילו בענין של שמיעה שלא ביחוד, שהוא הוא הענין שבא מצד ישראל, אין הענין של "אומר דבר בשם אומ שם היטב.

ולכאורה בריך ביאור בזה שאם שמע ממישהו שלא אמו זה ענין של מסורה כי אם ענין של ישראל המוסיפינ ואין ענין לומר הדברים בשם אומרם גם אם לא מן דחסידותא, וכל זה רק משום שהאומר הראשון לא ד באופן ישר!

ויתכן אולי לכאר הדברים, ובהקדים יש לכאר ה"חכמה" שבנפש, דהנה בתניא קדישא פרק ג': "השכי המשכלת נקרא בשם חכמה", והוא, כידוע, ענין "ברק הרעיון הראשוני, הנקודה, שמזה מתפתח אחר כך הבני מלשון (בנין) לפרטים וכו', ויש החושבים שהנחה ה"חכמה" מנוגדת לפירוש רש"י (שמות ל', ג'), לגבי "בחכמה - מה שאדם שומע דברים מאחרים ולמד", אבל ז ששני הפירושים בהגדרת ה"חכמה", של רש"י ושל התניא אחד (וכמו שאנו רואים כמעט בפירוש לגבי ה"בינה" מפרש שם: "מבין דבר מלבו מתוך דברים שלמד", וב "וכשמוציא כחו אל הפועל וכו' להבין דבר וכו' מתוך וכו' המושכל בשכלו - נקרא בינה", הרי שנראה בעין הזקן התכוון לדייק בלשונו ולרמוז לפירוש רש"י הנ"ל!).

כלומר: כל רעיון בסיסי ויסודי, לפני פיתוחו והרחבתו, המונח בשכל, נקרא "חכמה", ואין נפקא מינה אם הרעיון הראשוני הזה נקלט בשכלו של האדם על ידי שמיעה מבחוץ או על ידי הברקה פנימית, משל למה הדבר דומה לחפץ בעל ערך (יהלום) שמכניסים אותו לחדר העבודה כדי לפרחו וללטשו, שוודאי שמוכן שאין כל הכדל אם הוכנס לחדר מן החוץ או שהוכנס אליו מאוצר גנוז שבמעמקי הבית, וברור שהתהליך של הטיפול נחשב מן הרגע שהחפץ הוכנס לחדר.

נמצאנו למדים דלגבי דבר תורה שאנו באים לחדש בו ולהוסיף בו וכו' אין הכדל אם שמענו אותו ממישהו או שעלה במוחנו מאליו (משא"כ כאשר הדבר נאמר לי באופן ישיר על ידי מורי ורבי - אז יש בו גם ענין נוסף של "מסורה", שהוא דבר נוסף!).

ומעתה יבוארו הדברים שבשיחה הנ"ל, שכן כל ענין של הוספה וחדוש בתורה, שהוא בנין עצמאי שבנייתו כרוכה בתהליך הפעילות השכלית הרגילה - חכמה, בינה וכו' - הרי ה"חכמה" שבתהליך זה, שהיא תחלת התהליך, היא עצם תפיסת הרעיון כדי לפתח אותו ולהרחיבו, ואין נפק"מ איך ובאיזה אופן נתפס הרעיון.

ותן לחכם ויחכם עוד.

לומר דבר בשם אומרו

הת' עמנואל-ל אריי

חיים טובנבלט

~ תות"ל 770 ~

בלקו"ש פ' כי תשא ה'תשנ"ב מסביר כ"ק אדמו"ר שליט"א באות שיש בתורה כ' דברים וזלה"ק (א) מסירה מדור לדור (ב) מה ישראל מוסיפים ומחדשים בתורה וכמו התנאים ש"כמה ענינים (ג) נתחדשו בתושבע"פ ורק אסמכוהו אקרא

ובהמשך לזה אומר "ולכן ישנם שני אופנים בגד" אמירת דבר שם אומרו" החיוב לומר דבר בשם אומרו המדגיש הענין דמסירת

כל עניני התורה מדור לדור ודבר זה הוא כאשר האומר אכ
גם כאשר אח"כ נתאמת הדבר בכלי שכלו".

לפי"ז יל"ע מדוע אצל רבי אליעזר הגדול, מוצאים
שמועה שלא נאמרה בשם רבו?

וכידוע שרבי אליעזר אף פעם אמר דבר שלא שמע מרבי
(עיין הערה 16).

אה"נ שעל פי דין אין חיוב להגיד בשמו של רבו כי
היגיעה בתורה, התורה נקראת אז תורה דילי (אות ד) אכי
"דבר בשם אומרו" באופן של מסירה מדור דור יש כן
ויל"ע.

ח ס י ד ו ת

בנקרת הצורים

הרב טובי
מח"ס כללי ו
ירושלים תו

בפרק ל"ו שכתניא קדישא, פרק האור והגאולה, ו
(בסופו): "ויוכלו לקבל גילוי אור ה' שיאיר לישראל
התורה וכו' וכתוב בית יעקב לכו ונלכה באור ה' וכתוב
כבוד ה' וראוף כל בשר יחדיו וגו' וכתוב לבוא בנקרת ו
ובסעיפא הסלעים מפני פחד ה' והדר גאוונו וגו' וכמ"ש
בהדר גאון עוזך על כל יושבי תבל ארצך וגו'".

ולכאורה, הפסוק "לבוא בנקרת הצורים" וגו' אינו כמו
הפסוקים שמביא שם, ולכאורה הוא אדרבה מעין סתירה לעו
"ויוכלו לקבל" וכו' (בשיעורי תניא של הרב וינברג ע
מבאר שמוסב על אוה"ע, ע"ש, אבל עדיין צ"ע הקשב בין הו
וסדרם, ועוד).

אך ניתן להסביר את הענין בפשטות על פי המדובר בכו"כ שעניינם של הכלים הוא לא רק להגביל ולצמצם את האורות אלא בעיקר - דווקא ע"י ההגבלה והצמצום - להביא את גילוי האורת למטה יותר, ולמותר לפרט את מאות המקומות בדא"ח שענין זה מכואר באופנים שונים (החל מביאור מדת הגבורה ועניינה בפרקים ד', ה', ו' בשער היחוד והאמונה, ובלשונו שם פרק ו': "והרי בחינת גבורה זו וצמצום הזה הוא גם כן בחינת חסד שהעולם יבנה בו" וכו' וכו' ע"ש), ובהמשכים מכואר באופן זה ענין כוח הדיבור וכו'.

ולאור זה ניתן לומר כי פסוק זה מכאר, אדרבה, שתהי' אפשרות לקבל את אור ה' ע"י "לבוא בנקרת הצורים", בדרך זו ניתן גם להסביר את ענין גילוי י"ג מדות הרחמים למשה רבנו ע"ה (בפ' תשא), שהוא גילוי שלמעלה מסדר ההשתלשלות כידוע - וזה דווקא ע"י "ושמתוך בנקרת הצור".

ועפ"י כל האמור יוסבר לכאורה דבר פלא כדלהלן: כידוע אותיות מנצפ"ך הן ענין ה' גבורות (עיי' בשער היחוד והאמונה סוף פרק ד', ועוד), ופלא גדול שדווקא ה' אותיות אלה הן אותיות הגאולה, כמאמר חז"ל הידוע (פדר"א פכ"ח): "חמש אותיות נכפלו כולן לשון גאולה", שהתבאר בשיחות הקודש (וכן הובא המאמר ונתבאר יפה בספר "גבורות ה'", למהר"ל מפראג, סוף פרק כ"ו, ומצוה לעיין שם!), ולאור כל המבואר לעיל יוכן היטב הקשר בין ה' גבורות לגאולה, ודו"ק.

על פי זה יומתק גם המבואר בלקוטי לוי יצחק על הזוה"ק פ' שנתנו (מוכא ב"תורת מנחם - תפארת לוי יצחק, שמות, עמ' נ"ח) בביאור הענין ש"פורקנין" הוא ממלכות, "ועצם המלה הוא פרק, פ"ר ק' הוא הה"ג מנצפ"ך וכו' ופרק שהו"ע הדיין" וכו', ו"ש, הרי לנו מפרש הקשר בין ה' גבורת לענין הפדיון, הגאולה ויומתק עוד יותר עפ"י מש"ש שפורקנין הוא ענין המלכות, בקטע לפני זה בספר תורת מנחם הנ"ל, עמ' רנ"ב והלאה, מכואר אריכות איך שירושלים היא מלכות ודוד הוא מלכות וכו'.

ואגב - מענין לענין באותו ענין - בספר "גבורות ה'" ו"ל, פרק כ"ז, מסביר הקשר בין ענין הנגעים והצרות לענין חסד (ולכן מראות נגעים שבעים ושנים, כמספר חסד, וכן - מצורעת כשלג", ששלג הוא חסד), ובוזה יומתק הענין האמור על

משיח - "מנוגע" "חיוורא דבי רבי" (נתבאר בלק"ש חכ"ב ו
ובלקר"ש תזריע תנש"א).

הערות בשל"ה

הרב אלי מן
ברוקלי

בכמה מגלינות "הערות וכיאורים" שי"ל באחרונה כת
טובי' כלוי שי' על כמה ענינים בתניא (ובחסידות בכלל)
דוגמתם בס' של"ה הק'.

וראה גם בשל"ה בחלק העשרה מאמרות, שכמה מהם
קשורות עם מה שנתבאר דוגמתם בתניא

מאמר ראשון: מכאר בו גם ע"פ וידעת היום גו' נ
המבואר בתניא ח"ב פ"ו [ראה כמה שנצטט להלן מאוה
אחרי].

מאמר שני: מכאר בארוכה המשל ממלך המשפיל עצמו
נמוך ומגביה לאיש הדיוט ושפל אנשים כו' - ודוגמתו
פמ"ו ובכהקדמה לשעהיחווה"א.

מאמר שלישי: בו מכאר הדרגות באהבה חיצונית ו
ואהבה זוטא ואהבה רבה, וכן הדרגות ביראה, בדוגמת ה
בתניא.

מאמר רביעי: בענין חייב אדם לברך על הרעה כו' נ
המבואר בתניא פכ"ו.

מאמר ששי: בענין עיקר העבודה כלב - ראה בתניא פכ'
עיקר התשובה כלב.

ועד"ז נמצאים בשל"ה ענינים למכביר הקשורים קשר
למ"ש בתניא. ובלי ספק שבלימוד ענינים אלו כפי שהם נ
הקדמונים של"ה וראשית חכמה כו' ה"ז שופך אור חדש
להבנת רחבות ועמקות הענינים שבתניא. וראה גם
שיעורים בספר התניא על לשון "מפי" ספרים ומפי ס

שבהקדמה לתניא, שהכוונה לספר של"ה הקדוש וספרי המהר"ל
[ואפשר כבר צוטט זה בגלינות הערות וביאורים
הנ"ל].

אמנם מטרתנו כאן לציין מקומות אחדים שבהם כבר כתב כ"ק
אדמו"ר הצ"צ ע"ז: וראה גם

אוה"ת יתרו ר"ע תשמ"ג: "בשל"ה ר"פ וארא פי' כי שם אלקים
הוא קו היושר ע"פ דת ודין לכל נברא ונברא טבעו ומהותו
וענינו הקצוב לו, אבל גדול הוי' מכל האלקים כמ"ש יתרו, כי
בשם הוי' משנה הטבע כו', הנה פירושו זה היינו כמ"ש אדמו"ר
ז"ל בד"ה מזוזה מימין כו'".

אוה"ת אחרי ס"ע תקס"ו: "אין עוד מלבדו והיינו שאין שום
בחי' עוד כלל כמ"ש בסש"ב ח"ב פ"ו, וקרוב לזה פירש בשל"ה
בפרק בעשרה מאמרות מאמר ראשון...רק שבסש"ב פירש בעומק
יותר".

אוה"ת בחוקותי ס"ע תרנ"ד: "ועיין מזה בשל"ה פ' ויחי
שפי' שענין ההליכה לפניו ר"ל קודם לו ית' דהיינו שהאדם
מתעורר מעצמו משא"כ כשאין אתעאותא מלמטה כו'. והנה עם היות
שדבריו נכונים אך באמת יש לפרש ענין זה שיש ב' בחי' הילוך
ממש, אלא שמ"מ דבריו הק' קרובים לענין זה ג"כ".

אוה"ת ואתחנן ס"ע קכ"ג: "וכן משמע בשל"ה בהקדמה דף ד'
וז"ל קודם עלית הרצון...עכ"ל נמצא מוכן מדבריו שבבחי' שמו
הגדול שהי' עד שלא נברא העולם יש ב' בחי': הא' קודם שעלה
ברצונו להאציל ולברוא העולם ואזי שמו הוא בחי' הוא ממש
ואינו עדיין שורש ומקור לאצ"י, הב' קודם שנברא העולם אבל
עלה ברצונו שאזי עי"ז הרצון נתהוו שרש ומקור לבחי' ע"ס
והם נכללים בשמו בלבד לא בעצמותו וע"כ אמר הוא ושמו אחד
כי בבחי' שמו יש ג"כ שרש לע"ס, זה המוכן לכאורה מדבריו
הקדושים, וא"כ מדבריו משמע שענין ע"ס הגנוזות במאצילן הם
נתחדשו ע"י שעלה ברצונו כו', וזה אתי שפיר כמ"ש רבינו
[אדה"ז] שהאור מצד עצמו פשוט...., אמנם דעת העבודות הקודש
והפרדס אינו כן כו' ע"כ באוה"ת.

ב' בחינות במילה

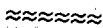
הרב שמואל לצ
חבר הכולל דנחה"ח - או

בספר תורה אור לך לך י"ג, ד', איתא וזלה"ק: "והנה
יובן ענין שאברהם קיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה
קיים מצות מילה, מפני שרצה להגיע לאותה מילה גדולה שמל
למטה, ולכך קיים כל התורה כולה שלמטה מאותה מילה, וז
זכה לאותה מילה גדולה שמלמעלה, וז"ש נימול אברהם ולא
וימל א"ע כמ"ש תחלה גבי מילת ישמאל ומקנת כספו דכתיב
כו' לפי שהיא המלה שלמטה כדכתיב ומלתם את ערלת לבבכם
אברהם זכה לגילוי בחי' ומל ה' את לבבך ע"כ נאמר נמול ז
כו' עיי"ש.

ואולי אפשר לומר שעפ"י הדברים הנ"ל יובנו כוונת ו
כבראשית רבה פרשת לך לך מ"ז, י"ט.

וז"ל: "א"ר לוי: מל אברהם אין כתיב כאן אלא "נמול"
את עצמו ומצא עצמו מהול, אמר רבי ברכיה בההיא עתא א
אבא בר כהנא לרבי לוי, אמר ליה שקרנא כזבנא את אלא
ונצטער כדי שיכפול לו הקב"ה שכרו.

דהרי בפשטות אין מוכן כלל שהרי וודאי אברהם מל א
אלא הכוונה בדק את עצמו שקיים כל התורה כולה ומצא א
מהול בכחינת המלה הב' שלמעלה ולמטה וא"ש.

הערות והוספות למ"מ בלקו"ט פ' פקודי

הרב אהרן חיטריק
= תושב השכונה =

ג. א אלה פקודי

כמה ענינים מהמאמר נתבאר בד"ה אלה פקודי המשכן הש"ל (קונטרס כ"ה אדר תנש"א) סעי' א' חלק מהמאמר צ"ל נמצא בסה"מ התרל"ה ע' פ"ג. שם כרך - ב

וכמבואר קושיות אלו באלשיך: בכמה כתי"י: וע' בספר אוה"ח כזה וע' כרמב"ן מזה.

דפ"י תחתונים: בסה"מ תרנ"ד ע' קמט מעיר כ"ק אדמו"ר שליט"א: ראה תניא פל"ו

אך הענין מכאן בסה"מ - התרל"ה ע' פג ואילך ובד"ה ויבא משה - תרנד ע' קמט.

כי דירה גילוי אלקותו יתברך: בסה"מ תרל"ה - פ' ע' שסו מוסיף ומבאר: "אבל ענין דירה בתחתונים היינו שיהי' לו ית' דירה בבחי' גילוי, וכמ"ש בתפארת אדם לשכת בית שהאדם כבית מושבו הוא מתגלה בו כן יהי' גילוי אלקותו ית' בתחתונים"

הנה מקום אתי

בסה"מ תרל"ה ב' ע' שסו מוסיף "וארוז"ל במד"ר פ' ויצא (פס"ח, ט) הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו"

ממשיך גילוי אלקות וזה מבחי' חגי העדה"ב כו': בסה"מ תרנ"ד ע' קמט מוסיף: "אמנם זהו ע' תומ"צ בעוה"ז דוקא"

ע"י אתכפיא פט"א דוקא שהוא היצ"ה: בסה"מ תרל"ה - פ' שם מוסיף: "שהוא ענין כיבוש היצ"ה למנוע תאוות לבו שהוא ענין העמידה למנוע הילוך היצ"ר ולהיות משלח דגל השור והחמור, והיינו להיות יצרם מסור בידם"

וע' ג"כ ר"פ יתרו: זח"ב סז, ב.

יפה שעה אחת וראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לקונטרס מאמר א'

בחינת היכל וכלי גילוי שם הו"י ממש: בסה"מ תרל"ז נוסף: "ולכן הוכיחם שם בירמי' סי' ז ה' אם היטיב תיט דרכיכם ואת מעללכם את עשו תעשו משפט, שז"ע מ"ע כמ"ש: בענין המצות מצוה קע"ו קע"ז, ואח"כ אמר לא תעשונו מצות" ל"ת".

בת"א בד"ה השמים כסאי: "דשם פי" שהם כנס" תושבע"פ "אוה"ת נ"ך - א ע' שלז יראה שם ע' שס"ה

בשל"ה ר"פ ויחי: נעתק באוה"ת נ"ך - א ע' של"ז וע שבירמי' כ"ב, כט כתיב ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה', ונ ג"פ היכל ה' היינו ארץ שלמטה שבה היכל ה', והארץ ג' דאצי' היכל ה' שהארץ שלמטה מקבל משם ה' ע"ש רא ד.א.

וע' ברע"מ פ' עקב דף ער"ב סע"ב: פי' ג"פ היכל כו' ונגד ג' יודין דג' הויות שבכרכת כהנים" אוה"ת נ' ע' שלז וראה בסה"מ - תרל"ה ע' פח סה"מ תרנ"ד ע' מו באוה"ת בשלח ע' תקלא

ובהרמ"ז שם: "שהם נגד ג' רגלים שהם נה"י" אוה"ה ע' שלז

סד"ה כי אתה נרי: תו"א מא, א

"דפי' היכל היינו נש"ב הנמשכים מה' עילאה אוה א ע' שלז.

סור מרע ועשה טוב: בסה"מ תרלה בשם ע' שסז מוסיף: סור מרע וכיבוש היצה"ר בחי' עמידה הנ"ל ואח"כ ועשה נ להיות היכל ה' דירה בתחתונים כו"ו

ובגמרא (פ"ק דתענית דף ה' ע"א): נתבאר ביהל אור ע' תעט עם פי רש"י ומה שכתב ע"ז מהרש"א שם.

במארו"ל פ"ב דחגיגה יפ"ב ראה לקמן פ' שלח לח, ג

כן פי' מהרמ"א: "מהרמ"א פי' ששם עלו היינו בירושמ"ע היינו כעיר שחוברה היא העליונה שם עלו שבטים כרגלים כבואם להראות לפני ה' בהיותם בתחתונה, ואל תתמה האיך יהיו בשני עולמות כאחת למטה ולמעלה כי הלא הם שבט י"ה שקדשם ה' בשתי אותיות אלו שבהם נבראו שני העולמות תחתון ועליון - יהל אור ע' תפ"ב

וכי השלה ר"פ ויחי: ראה גם לקמן שלח לח, ד, ג נעתק לשונו באוה"ת נ"ך - א ע' שלו וביהל אור ע' תעט

ובפרדס ש"ח פי"ג: ראה לקמן פ' ראה לא, א וראה באוה"ת בראשית ג צ"ל תקל"ה, ב, נצבים ע' א' רכ"א.

והאתעדל"ת דספירת העומר

ידוע שהיא התהפכות השבעה מדות

בסה"מ תרמ"ו - רן ע' תס"ה מצייין כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב דשם מבאר שענין ספה"ע ענין אתכפיא וע"ז מצייין:

צריך לעיין במאמר קחו מאתכם תרומה כתו"א וכביאורו בהוספות ובלקו"ת במאמר פקודי שבה מפורש שספה"ע הו"ע אתהפכא.

ו, א, ז, א, הנה פקודי המשכן נמצא גם "בכאוה"ז להצ"צ ב ע' תתרי"ו וראה ב"אה"ז להצ"צ א תקס"ו

ובכל זה יובן וכמבואר גבי חג השבועות "שמוה מוכן שע"י לול"ת נמשך אור שלמעלה מהעולם שזוה"ע המשכת ה"כתר מא"א ממש (ב) חג השבועות" - משיחת ש"פ יתרו הנשיא הערה 104 וראה שולי הגליון.

הנה נראה כי חג השבועות נמשך אור שלמעלה מהעולם שזוה"ע המשכת ה"כתר מא"א ממש (ב) חג השבועות" - משיחת ש"פ יתרו הנשיא הערה 104 וראה שולי הגליון.

ח,ד,

והנה קפ"ד קס"א גימט' משה... שהוא פנימיות בינה:
דברים ע' ח' מציון ע"ז - והוא מבואר ג"כ במאו"א א
סנ"ה ושם פי' שזהו ענין יסודות דחנ"ב. ע"ש

מחשבה מעולת

הרב שמואל
חבר הכולל דנח"ח

בלקוטי דיבורים בתלתו איתא וזלה"ק: "מחשבה מוע
לבד זאת וואס מחשבה איז דער ערשטער לכוש און א לכוש
איז מחשבה מועלת און עס איז נוגע למעשה, דער טרא
יענעם במחשבה טובה ועיונית, דאס אליין איז א ענין ש
נאר דאס איז דער עשיה פון עולם המחשבה עס דארף
האבין א השתלשלות פון דיבור און מעשה בפועל", עיי"ש.

ואולי יש להעיר כמקור לזה מדברי הגמ' בכא בתו
"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד" - אלו מלמדי
כגון מאן, אמר רב: כגון רב שמואל בר שילת, דרב אשנ
שמואל בר שילת להוה קאי בגינתא, א"ל שבקתיה להימ
ליה הא תליטר שנין דלא תניא לי והשתא נמי דעתאי על

או שאולי הפי' בגמ' שרב שמואל בר שילת שאמר
ה' דעתו עליהם הכוונה שפשוט חשב כיצד להסביר
הדבר חכמה ולפי"ז אין ראייה לכאן ויש לעיין בזה.

פלפול בד"ת (גליון)

הרב יוסף צחק הכה

תושב א
בגליון תרי"ח הביא הרב מ. לברטוב ממ"ש כתניא
המח' והרהור בד"ת מייחדים ממש ביחוד גמור ברצון
מרכבה לבד ככמצוות, חומביא ממ"ש כתניא שהטעם הו

הלכה הוא הוא רצונו ית', ומקשה ושואל דכשאדם מפלפל בדברי תורה ואינו לומד פסק ההלכה האם זה נכנס בגדר זה (דא) פלפול הוא לאו דוקא בהלכה (ב) אפשר שלא יכוון להלכה.

אבל לכאורה נעלם ממנו ההמשך מ"ש בתניא וכן כל צירופי אותיות תנ"ך הן המשכת רצונו וחכמתו המיוחדות בא"ס ב"ה בתכלית היחוד שהוא היודע והוא המדע וכו' דמוסיף כחמתו וכו' ונכלל בצונו וחכמתו כמ"ש לפני"ז בפ"ד תרי"ג מצות התורה ובהלכותיהן ובצירופי אותיות תנ"ך ודרשותיהן שבאגדות ומדרשי חכמינו ז"ל דקאי על מ"ש לפני"ז דבמחשבה הוא משיג כל מה שאפשר לו להשיג בפרד"ס התורה וכו' דמוכן מכ"ז דאפי' אם הפלפול (אם הוא פלפולה של תורה דמברכים ע"ז ברכת התורה וכו') דפי' טעמי ההלכות וכו' אינו ברצה"ע וכו' (ואלו תלוי באם הוא פלפול בשליש במשנה או פלפול דשליש בתלמוד ואכמ"ל) הרי בודאי נכלל הוא בחכמתו ית', דהוא היודע והוא המדע וכו' ו"ש דאורייתא וקוב"ה כולא חד ולא אברין דמלכא לחוד כהמשך לשון התניא שם.

ר מ ב " ם

הערות על הלכות ביהב"ח

הרב יהודה קעלער
~ מח"ס מנחת יהודה וירושלים ~
~ תושב השכונה ~

בצורת יסוד המזבח בגוכתי"ק של הרמב"ם (נדפס בס' הלכות בית הבחירה והרמב"ם עפ"י כתבי יד עמ' 36) רואים ששני הנקבים של היסוד הדרומי, והמערכי הם באלכסון.

וכתב ע"ז הרב יוסף קאפח במהדורתו "ואף גם זאת עשה רבינו אח שני הנקבים שבקרבן מערבית דרומית אלכסוניים, ואיני יודע הנוע שש.

וזהנה הביאור ע"ז היא בליקוטי לוי יצחק הערות לספר
 בראשית ע' רס"ז, (הועתק ג"כ בספר צורת הבית עפ"י
 הרמב"ם (הוצאת תשמ"ז) עמ' כ"ו) וז"ל: "במס' מדות פ"ג
 איתא הי' מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב
 בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת, וכאן [בזהר ח"א רנ"ג
 נקט חצי אמה במזרח ובדרום, אינם סותרים זה לזה, כי
 שנקט במס' מדות הוא שהיסוד שתחת הסוכב הכולט ממנו הי'
 אחר כלות הסוכב בצד המערבי לחוץ שצד דרום משך אמה אחר
 אחר כלות הסוכב בצד צפון שחוץ לצד (דרום) [טעות הי'
 וצ"ל מזרח] משך אמה אחת, לכן נקט שם אמה לדרום ואמה ל
 אך כעצם לא שייך לחשוב כו משך האמה בדרום ובמזרח, כ
 האמות הללו עומדות בקרן זווית, האמה שבדרום בקרן מ
 דרומית והאמה שבמזרח בקרן צפונית מזרחית, והגע עצמן
 היסוד הי' מהלך על פני כל הרוחות, מאי אולמי' לחשוב
 שבקרן מערבית דרומית לדרום יותר מלמערב, והאמה
 צפונית מזרחית למזרח יותר מלצפון ועל כרחך צריך לחלוק
 לחצאין היינו לחלוק האמה בקרן מערבית דרומית לחצאין
 האלכסוני
 שלה מהקרן שלה שאצל קרן מערבית דרומית עד קרן ש
 באלכסון וכו'.

הרי רואים בפירוש שדיוק ברמב"ם מיושבת דוקא
 הוזהר.

~~~~~
וידוי מעשרות

הרב ישעיי זוסיא פנ
 תושב השכ
 (א) רמב"ם סוף הלכות מעשר שני פי"א הלכה י"ז מבי
 שמתודים וידוי מעשרות ואלו שאין מתוהים והרמב"ם אינו
 כלל הדין אם אשה צריכה להתודה או אינה צריכה.
 ברמב"ם לעם דם מביא מחלוקת בזה ונראה שגם אשה
 מתודה כמו שאינה קוראה בכיכורים (רמב"ם ביכורים פ"ד
 ב' וראה במשנה ראשונה).

אבל רבינו אליהו מלונדריש (פסקים מסדר זרעים שם) כתב שהאשה מתודה שהרי יש לה חולק בירושה דומיא דבנות עלפחד... ומסיים שם אבל צריך עיון הרי אין היודי נוהג אלא ביום (משנה מגילה דף כ', ולמעלה בהלכה ד) ואם כן הרי היא מצות עשה של הזמן גרמא ונשים פטורת ממצות עשה של הזמן גרמא עכ"ל.

(ב) ונראה י"ל הנה כמשניות ביכורים (פרק א' משנה ה') העבד והאשה... מביאין ולא קורין שאינן יכולים לומר אשר נתת לי השם.

ותוספות רע"ק שם מביאין ולא קורין, והא הלא הוי מ"ע שהזמן גרמא, דהא זמן הבאת ביכורים הוא מן החג ועד חנוכה, דדוקא מצות שאינו נוהג בכל זמן מצד עצמו הוא מקרי זמן גרמא, אבל הא דמן חנוכה ואילך אינו מביא אינו מצד עצמו של הימים שאינם בני הבאה אלא דבר אחר גורם להם שאין מצויין ע"פ השדה עוד ואילו ה"י מצויין עוד ע"פ השדה היו הימים ימי הבאה.

וכן הא דאחר החג אינו זמן קריאה אינו מצד עצמו של הימים אלא דבר אחר גורם להם דאין קריאה אלא בזמן שמחה שזהו בזמן קצירה ולקיטה שאדם שמח בהם ואילו היה גם אחר החג זמן קצירה ולקיטה ה"י באמת ראוי לקריאה הלכך לאו מצות עשה שהזמן גרמא נגנהו משום הכי נשים מביאות, וגם מקריאה לא פטרי רק ממקרא דאינה יכולה לומר אשר נתת לי ה' עכ"ל.

לכאורה עדיין אינו מתורץ הרי אין קורין בכורים אלא כיום... כשם שאין מתורין אלא ביום (פדלהלן) ותוס' רע"ק אינו שואל קושיא זו.

אלא הביאור בזה שמבאר כלל מתי שייך לומר מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הוא רק במצות שתלויות בזמן עצמו.

אבל בכורים נשים חייבות כפי לשון הרמב"ם לפי שיש שחייבין להביא בכורים ואינם קורין עליהם ואלו מביאין ולא קורין האשה וכמו"כ נשים חייבות כמעשרות וישנם סופרים שהם חייבות ג"כ בוידוי מעשרות ואין שייך להקשות הרי אין וידוי אלא ביום, מפני שמצות אלו לא נכנסים בסוג מצות שהם תלויות

בזמן בעצם אלא הם נכנסים בסוג מצות התלויות בארץ ואין לפטור נשים מצד הדין שהזמן גרמא.

ועוד כמו שאין שייך לומר שהאשה תהי פטורה מקרבן צריכה להביא שכל המביא בכורים טעון קרבן מפני שאין ש אלא ביום כפשוט.

(ג) הרמב"ם אינו מביא הדין של וידוי בכורים אם הוא דוקא, כמו בוידוי מעשרות (רמב"ם הלכות מ"ש פ"ג הלכה ד')

במנ"ח מצוה תרו כתב שהרי"ף גורס במשנה שם לוידי (בין כל הדברים שכשר כל היום) ור"ן כתב לוידי ב כשמביא בכורים מתודה, שנאמר הגדתי היום לה' אלקיך בטר"א שמפלפל באריכות בזה אך אין לו רא"י מוכרחת, א דלא מצינו שמקרא בכורים יכונה בשם וידוי, והנה הרמב"ם אותו כאן בשם וידוי (בכורים פ"ד הלכה י' מצות עשה לו במקדש על הבכורים) ומסתמא מצא באיזה מקום דנקרא וידוי

אך הרמב"ם גבי וידוי מעשר כתב דאין מתודים אל וכאן (בכורים) לא כתב זה, נראה דדעתו אף בלילה קור בזה עכ"ל.

(ד) לכאורה צריך ביאור הדיוק בהרמב"ם שי"ל מעשרות ששם ישנם רק דין וידוי כתב הרמב"ם שאין מתו ביום אבל אצל בכורים שהרמב"ם מבאר שהביכורים טעוני דברים הבאת מקום וכלי קריאה וקרבן ושיר ותנופה ולי שקרבן ותנופה הוא ביום כמו"כ ג"כ וידוי בכורים, ו הרי מבאר הסדר של הבאת בכורים, לכן אין צריך ל מיוחד שוידוי בכורים היא ביום (ב) אולי הרמב"ם סומך שכתב בהלכות מעשר שאין וידוי אלא ביום שהרמב"ם וידוי בכורים כנ"ל וכשם שוידוי מעשרות הוא ביו וידוי בכורים היא ביום, ובפרט לאלו שאומרים שא מתודה במעשרות מפני שלומדים את זה מדין בכורים כל מתודה בבכורים כמו"כ אינה מתודה במעשרות שדין ז וכו"כ שבוידוי מעשר כתב אין מתודין אלא ביום, כ הדין אצל בכורים שאין מתודין אלא ביום, ובפרט בכורים בא בהמשך להלכות מעשר שני.

נ ג ל ה

מגדר ההבדל בין המצוות שנצטוו לבני נח והמצוות לישראל

הרב בן ציון ר
ס. לוואיס, נ

(א) איתא במדרש רבה פ' בא פרשה ט"ו ברייתא כ"ג החודש הזה לכם הה"ד יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך הקב"ה איני מזהיר עובדי כוכבים על עבודת כוכבים אלא שנא לא תעשו לכם אלילים, לא נתתי המשפט אלא לכם שנא זאת הכהנים והקשיבו בית ישראל וכית המלך האזינו נ המשפט, הצדקה שלכם שנא ולך תהי צדקה וכו' ע"כ.

והעירני אבי מורי שליט"א בתחילת דברי המדרש "אמר איני מזהיר עובדי כוכבים על עבודת כוכבים אלא לכם דלכאוי הרי בני נח נצטוו על עבודה זרה והוא אחד משב בני נח כדאי בגמ' סנהדרין (נ"ו, א) תנו רבנן שבע נצטוו בני נח דינין וברכת השם ע"ז גילוי עריות דמים וגזל ואבר מן החי וכו' וא"כ איך יתכן לומר מזהיר עובדי כוכבים על עבודת כוכבים אלא לכם וכו'. ב"נ מצווין על ע"ז.

והעירני אבי מורי שליט"א ליישב ע"פ ד' הרמ"א ב' קנ"ו, דהנה המחבר פסק "ויזהר מלהשתתף עם הכותי יתחייב לו שבועה ועובר משום לא ישמע על פיק" וכו' "ויש מקילין בעשיית שותפות עם הכותים בזמה"ז מש הכותים בזמן הזה נשבעים בע"א ואע"ג דמוכרין הו כוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתפין שם שמים ו מצינו שיש בזה משום לפני עור לא תתן מכשול דו מזהירים על השיתוף" ע"כ. ובפשטות כוונת הרמ"א דא מצווין לעבוד עבודה זרה בשיתוף, ולפ"ז הי מקום המדרש הנ"ל שהכוונה שבני נח אינם מצווין על כל א כגון לעבוד ע"ז בשיתוף וכיו"ב.

אולם, יעויין בשו"ת נו"ב מהדו"ת יור"ד סי' קמ"ח שהאריך ענין זה אם בני נח מצווין שלא לעבוד ע"ז בשיתוף, ומסיק ודאי בני נח מצווין על השיתוף ד"כ"ל מסור בידינו שכל שב"ה ל ישראל ממיתין עלי' נכרים מוזהרין עלי' (והיא ברייתא גמ' סנהדרין נ"ו, ב) וע"ש שהאריך בכיארך כוונת הרמ"א כוונתו שאין איסור ליטבע בשם ע"ז אם משתף שם שמים יחד עמו גבי בני נח אבל לגבי לעבוד ע"ז אין חילוק.

וז"ל הנו"ב שם "פסק הרמ"א בא"ח סימן קנ"ו בהג"ה ויש קילין וכו'. ולשון זה הטעה לכמה חכמים וסברו דכוונת הרמ"א הוא שאין ב"נ מצווה לעבוד ע"ז בשיתוף אבל באמת לא כן הוא וכוונת התוס' ורמ"א היא דמה שמשתף עם שמים ודבר אחר שבועה אין זה עובד ע"ז ממש רק שהשתף שם שמים ודבר אחר אינו קורא בשם אלקים ואינו אומר קלי אתה רק שמזכירן שבועתו עם ש"ש בדרך כבוד, בזה מצינו איסור לישראל הכתיב בשמו תשבע והוא אזהרה לישראל שלא ישבע אלא בשמו ב"ה ולא שתף ש"ש ודבר אחר כמ"ש הרמב"ם בפ"א מהל' שבועות, ה"ב הנכרים אינן נזהרים על זה השיתוף, אבל כשעובד ע"ז בשיתוף אין חילוק בין ישראל לנכרי" עכ"ל. עכ"פ, לפי דברי הנו"ב נ"ל כבר א"א לשייב ד' המדרש שהכוונה על שיתוף (וע' לקמן ביארנו באופן אחר).

(ב) עוד העירני אבי מורי שליט"א בקטע השני של המדרש "אמר קב"ה לא נתתי המשפט אלא לכם", והרי בני נח נצטוו על דינים כדאי' בברייתא הנ"ל.

והעירני בזה ליישב מד' השו"ת הרמ"א סי' י"ג שדן לגבי צוות דינים שנצטוו בו בני נח אם מצווין כדניי ישראל או דינים שלהם ולהכין ד' השו"ת הרמ"א הנ"ל נקחים הא דאי' גמ' סנהדרין (נו"א - נו"ב) ת"ר שבע מצוות נצטוו בני נח ואלהן כסוגיא התם: מנהגי מילי א"ר יוחנן דאמר קרא עין ה' אלקים על האדם מפל עץ הגן אכול תאכל, ויצר לו הדינין וכן הוא אומה כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וכו' וזו ברכת השם וכן הוא אומר ונוקב שם ה' מות יומת, אלקים זו עבודת כוכבים וכן היא אומר לא יהי' לך אלקים אחרים, על האדם זו שפיכות דמים וכן הוא אומר שופך דם האדם וכו', פי אתא רבי יצחק תני איפכא ויצונו זו עבודת כוכבים אלקים זו דינין, בשלמא אלקים זו דינין דכתיב ונקרב

בעל הבית אל האלקים, אלא ויצו זו ע"ז מאי משמע, ו
 ורב יצחק בר אבדימי חד אמר סרו מהר מן הדרך אשר צו
 להם וגו'. וחד אמר עשוק, אפרים רצוף משפט כי הו
 וגו' מאי בנייהו (פי' בין הב') דרשות שדרשו רב ח
 יצחק בר אבדימי) איכא בנייהו עכו"ם שעשה ע"ז ולא
 לה למ"ד עשו וכו'. ע"כ.

ובשו"ת הרמ"א סי' י' אחר שהביא כל הסוגיא כתב
 להקשות על בעל התלמוד למה פריך יותר מאי בנייהו על
 דורשין של רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי יותר מעל
 ור' יצחק דפליגי אי ויצו זו ע"ז או אלקים, הלא גנ
 ביניהם רק משמעות דורשין, ולכן נראה לומר שאין צ
 שבין ר' יוחנן ור' יצחק כי היא ברור כשמש בצהר
 יוחנן הלומד דינין מויצו סובר שכן נח מצווה ר
 המנהג המדיני ולדון בין איש ובין אחיו ובין גו
 היושר אבל אינו בדרך דיני ישראל שמסרם לנו משה
 היא חק נימוסי, ולכן לומד דינים מפסוק ויצו ולו
 מדכתיב כי ידעתיו וגו'. שעדיין לא ניתנה התורה
 לאברהם דינים אלו שניתנו בסני וכו' ור' יצחק רוח
 ולומד דינין מאלקים בג"ש ונקרב בעל הבית אל הא
 כלומר וסובר שדיני בני נח הן אותן דינים שנצט
 בסני, ולכן לומד אותן מקרא הנאמר בסני והכל אחד
 נראה לפסוק כר' יצחק מדשקלא וטריא הגמרא בתרי' לו
 בנייהו וכו'. והנה נדקדק ונאמר מזה שהלכתא היא
 שעל כל דיני ישראל בכלל ובפרט נפקדו וכו' ע"ל.

היוצא מדברי הרמ"א דנחלקו האמוראים (ר' יוחנן
 אס בני נח מצווין על דינים כמו דיני ישראל או
 ולפ"ז יש מקום לפרש ד' המדרש הנ"ל "לא נתתי המשפט
 דאתיא כר' יוחנן דס"ל שכן נח מצווה רק לשמור המו
 והו כוונת המדרש "לא נתתי המשפט אלא לכס" דה
 התורה ניתנה דוקא לישראל, דאף שבני נח נצטוו על ד
 אינם מצווין כדיני ישראל, אולם, לפ"ז יוצא שד' המ
 שלא אליבא דהלכתא דהא הרמ"א פסק כדעת ר' יצד
 כדיני ישראל.

אך, הוספתי לאבי מורי שיח' דיש עוד לציין לה
 (שאילתא ב' אות ג') להנצי"ב ז"ל שהארך להשיג

ובעיקר מהכתוב "ומשפטים כל ידעום" דמשמע שמשפטי התורה ניתנו רק לישראל ולא לבני נח ולכך מסיק דלכו"ע לא נצטוו לא נצטוו בני נח לדון כדיני תורה דוקא. ולפ"ז ד' המדרש אתיין ככו"ע, ואליבא דהלכתא.

ג) עוד הוספתי לאבי מורי שליט"א להעיר בהקטע השלישי של המדרש "הצדקה שלכם שנא' ולך תהי' צדקה" דמשמע שבני נח אינן מצווין על הצדקה, דלכאור' זהו סמך גדול לשיטת הרמב"ם שבני נח אינן מצווין על צדקה ודלא כהר"ן בחידושו דס"ל שבני נח מצווין על הצדקה, וכדלהלן.

דהנה הר"ן בחידושו (בד"ה ויצו אלו הדינין) כתב וז"ל "ויצו אלו הדינין וכן הוא אומר כי ידעתיו וכו'. (פי' דכתיב שם "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט") - ה"נ ה"ל ל'מיחשב צדקה דהא כתיב לעשות צדקה ומשפט אלא משום דצדקה לא חשיב משום דקום עשה לא קחשיב כדאי' לקמן ואין לומר דבצדקה לא מחייבי וכו'". ע"כ. הרי מכו' מד' הר"ן שנצטוו בני נח על מצות צדקה.

אולם מדברי הרמב"ם בפ"א מהל' מלכים ה"ט - ה"י, מכו' דפליג ע"ז, דהנה הרמב"ם שם בה"ט הביא שנכרי ששבת חייב מיתה וכן נכרי שעוסק בתורה חייב מיתה, ובהלכה י' כתב "בן נח שרצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר אין מונעין אותו לעשותה כהלכתה ואם הביא עולה מקבלין ממנו נתן צדקה מקבלין ממנו" ע"כ. ומשמעות ד' הרמב"ם שאינו מצוה במצות צדקה מצד עצמו אלא ש"רצה לעשות מצוה משאר מצוות התורה כדי לקבל שכר" "ואין מונעין אותו לעשותה". עכ"פ, מכו' מד' הרמב"ם דס"ל שבן נח אינו מצוה במצות צדקה, ופליג על הר"ן הנ"ל. (העירני במחלוקת הרמב"ם והר"ן ידידי הרה"ג ר' משה הלוי שליט"א סולובייציק).

עכ"פ, לשון המדרש "הצדקה שלכם שנא' ולך תהי' צדקה" משמע כשיטת הרמב"ם שבני נח אינן מצווין על הצדקה.

ד) אמנם, אח"כ העירני אבי מורי שליט"א דאולי בכלל יש ליישב ד' המדרש הנ"ל באופן אחר לגמרי והוא ע"פ המכו' בדא"ח כביאור החילוק שבין המצוות שקודם מתן תורה להמצוות שנחקיימו לאחרי מתן תורה, והוא מיוסד עפ"ד המדרש עה"פ

וירד ה' על הר סיני "משל למלך שגזר שבני רומי לא לסוריא ובני סוריא לא יעלו לרומי, וכן כשברא הקב"ה עולמו גזר השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם, כשביקש תורה ביטל הגזירה ואמר התחתונים יעלו לעליונים, והעל ירדו לתחתונים, ואני המתחיל כמ"ש וירד ה' על הר וכתיב ומשה עלה אל האלקים". ומכו' בדא"ח שהכוונה היא מתן תורה אף נשמות הגבוהות כהאבות לא ה' בכחם גילויים והמשכות אוא"ס כ"ה למטה על נפשם בפנימיו בכחי' "מקיץ כעין ריח, וכן על דברים גשמים דדוקא לאחר הרי הדברים הגשמים כציצת בצמר גשמי, הרי הצמר הגשמי לחפצא של מצוה, ונתקדש בקדושות מצוה, ואסור להשתמש לדבר חול וכו', אבל בקיום המצוות שהאבות קיימו קודם אף כי ה' ג"כ כמעשה בפועל בדבר גשמי, לא ה' בו ובהדברים שקיימו בהם המצוה, ענין חפצא וקדושה של וכו' (וע' מ"ש אא"ז ז"ל באורך בפתחא זעירא לספרו ציון אות י').

ולפ"ז אולי יש מקום ליישב ד' המדרש הנ"ל בפשיטות נאמר שבני נח ג"כ מצווין על עבודה זרה ודינין וצדק אופן הקיום של מצוות אלו הם בגדר אחר לגמרי וזו המדרש "לא נתתי אלא לכס" דהיינו באופן שניתנה התו כמתן תורה כנ"ל באורך.

והוספתי לאבי מורי שליט"א ע"ז מד' הרמב"ם בפיהמ"ש למס' חולין סוף פ"ז וז"ל "ושים לבך ע הגדול הנכלל במשנה הזאת והוא מה שאמר מסיני נאסר ל הראית לדעת שכל מה שאנו מרחיקים או עושים היוכ עושין אלא במצות הקב"ה ע"י משה רבינו ע"ה לא שהקב" לנביאים שלפניו כגון זה שאין אנו אוכלין אבמ"ה שהקב"ה אסרו [אותו] לנח אלא לפי שמשא אסר עלינו א שצוה בסניי שיתקיים איסור אבמ"ה וכמו"כ אין אנו שאברהם אבינו ע"ה מל עצמו ואנשי ביתו אלא מפני שו אותנו ע"י משה רבינו שנמול כמו שמל אברהם אבינו הלא תראה מה שאמרו תרי"ג מצות נאמרו לו למשה מס מכלל המצות" ע"כ

הרי מכו' מד' הרמב"ם דהמצות שנצטוו לאחריו מו
 יאמר לואני והמצות שנצטוו לישראל אף אם

נצטוו עליהם הם בגדר אחר לגמרי, והיא עולה כקנה אחד עם מה שהבאנו לעיל מה שמבוי בדרושי דא"ח, ולפי"ז שפיר יל"פ דכוונת המדרש דדוקא לישראל ניתנה התורה באופן מיוחד, דאף שבני נח מצווין ג"כ על מצוות אלו היינו מדין "שבע מצוות בני נח" ולא באותו גדר שניתנה לישראל בהר סיני ודו"ק היטב הדק.

(ה) אחרי כתבי כל הנ"ל, ראיתי ביפה תואר על המדרש הנ"ל שהרגיש בהערתינו הנ"ל וז"ל "אינו מזהיר לעובדי כוכבים - על עבודת כוכבים באמת זה הוא מהמצוות שבני נח מוזהרים עלי" וכן מ"ש המשפט אלא לכם הלא גם על הדינים נצטוו אבל פירושו על תוספות האזהרה ופרטי הדינים אשר נאמרו לישראל ולא לבני נח וכו'" ע"כ.

ונראה דכוונת היפה תואר לשני הדרכים שכתבנו, דמה שכתב "תוספות אזהרה" הכוונה שהוזהרנו על זה במתן תורה בהר סיני (אלא שאנו הרחבנו הרבה בביאור הדברים כנ"ל אות זה) ומה שכתב "פרטי דינים" כוונתו למה שכתבנו לעיל (אותיות א' ב') דיש אופנים שבני נח אינן מצווין, וישראל מצווין כגון בשיתוף לע"ז (לפי אלה שפירשו כן בכוונת הרמ"א שהביא הנו"ב כאותה תשובה ודלא כהנו"ב עצמו כנ"ל באורך) או כגון הדינים שאנו מצווין כדיני ישראל והם מצווין כחק נימוסי (כנ"ל באורך וזה תלוי לפי שיטות שהבאנו שם, ע"ש) ועדיין צ"ע בכל זה.

הערה זו מוקדש לעילוי נשמת האשה החשובה אסתר לאה בת מיכאל ע"ה למשפחת פוקס - קנטר

מילואים לקונטרס הביאני המלך חדריו

הרב יהודה קעלער
מח"ס מנחת יהודה וירושלים
תושב השכונה

תנן במדרות פ"ד משנה ג' ושלשים ושמונה תאים היו שם, חמשה עשר בצפון וחמשה עשר בדרום ושמונה במערב, שבצפון ושבדרום חמשה על גבי חמשה וחמשה על גביהן, שבמערב שלשה על גבי

שלושה ושנים על גביהן וכו', ובמשנה ד' תנן: התחתונה ח ורוכד שש האמצעית שש ורוכד שבע, והעליונה שבע שני היי התחתונה חמש כאמה רחבה והתיכנה שש כאמה רחבה והשלישית ע כאמה רחבה.

והנה ידוע מחלוקת הרמב"ם - ורש"י ובעלי תוס' והראו וכו' בפירוש היציעים, לדעת רש"י וכו' היציעים שבמשנה ד' התאים שבמשנה ג'.

משא"כ לשיטת רבינו היציעים הם כדודריות (=גזוזטרז היוצאים מהכותל החיצון של המסכה לתוך אוירו של האולם.

ובספר חנוכת הבית (לר' משה חפץ (ויניצאיה תנ"ו) [נ הועתק לספר בית המדות על מס' מדות להר' יוסף אהרן פרא קונטרס בית הבחירה להרה"ת שמואל יהודה שי' וויינפלד, צורת הבית עפ"י שיטת הרמב"ם ומנחת יהודה וירושלים עיי' קושיא מספר י"ב, וז"ל: "איככה נקיים התחתונה ה' ורוכז וכו' שבמס' מדות, וכי תימא על הגזוזטראות, הלא תראה ז מתניתין אמאי דסליק מיני', דכי סיים בתאים אמר התח וכו', ואם על היציעים קאמר לא היי מרוכד הספור, אלא אומר ויציעים היו חוץ לכותל הבית וכו', וקל להבין, עכ"ל.

במנחת יהודה וירושלים, עץ יהודה, עמ' 146 עיי' מה שר ע"ז.

ובעמוד 151, שם העתקתי ביאור בשיטת רבינו עפ"י מה ש בספר עזרת כהנים על מס' מדות.

וכתבתי שמה "אמנם בעל "עזרת כהנים" לא ראה ציור הרו שבכתב ידו, אבל פירושו יכול ג"כ להתאים לציור הנ"ל נ אחר קצת וכו'", ודברי תורה עניים במקום אחד ועשירים ב אחר.

וראשית כן צריך אני לפרט הקושיות על שיטת רבינו.

(א) כנ"ל שאין דרך המשנה להתחיל בדבר בלתי ידוע, כהלכות ביהב"ח פ"ד הל' (ט) (י'): "...ויציעים היו נ לבית כולו מסביב חוץ לכותל המסיכה היציע התחתונה

שנאמר היציע התחתונה וגו', הרי שרכינו כתב בפירוש כמה מרוב.

(ב) כמה נשתנה היציע העליונה מאלו שלמטה ממנה שלא ה"י לה יובד על גבה?

(ג) מה באמת שמש הרובד שעל גבי היציע?

(ד) מה הוא החילוק בין יציע לרובד?

והנראה לפרש כשיטת רבינו, דבאמת משנה ד' באה בהמשך ישרה ממשנה ג', והיציעים הם היציעים של החאים!

פתשגן הכתב.

כבר בארנו הרבה פעמים שבית המקדש נבנתה בתכלית ההידור יצאה לארמונו של מלכו של עולם וא"כ לא יתכן שיחסר בה הפרט הזה, שאפילו הכתים של דלים ואכיונים יש להם, והוא נקרא ללשון יציע (גוזזטרא, מרפסת) ומובן מעצמו שהקומה התחתונה זין לה מרפסת, משא"כ השני והשלישית, ויציע ורובע ענינם אחד הוא, והם שמות נרדפים, ונראה מציוורו של רבינו שהרובד ה"י וננה ע"ג היציע ובמילא ה"י בולט אמה חוץ ליציע, כמשפט רובדים שמוכא במ"א בארוכה, והיציע העליונה רק שמשה למגן מחסה על היציע והרובד האמצעית, וממילא היו היציעים, וקיפין את הכית מרוח צפונית מערבית ודרומית.

הפסק באמצע קדושה

התי שמואל העכט

= תו"ת אושין פארקווי =

בהמשך השאלה דאם יכול להמשיך לומר ק"ש באמצע קדושה והיינו בין קדוש לברוך וכדו'.

הנה ראיתי מה שהקשה הגאון המחבר הרב ט.ב. בגליון שבת ושבת תצוה ונ"ל לתרץ על קושייתו כפשטות ולהביא רא"י ברורה

מדברי אדמה"ז דודאי אסור להפסיק לשום ענין באמצע קדושה,
(חוק מ"ש"ר עיין מטה אפרים בדיני קדוש בשם הפרמ"ג סימן
קכ"ג ס"ק ב).

ולהתחיל בלשון אדה"ז בסימן קכ"ה סעיף א' בא"ד וז"ל:
"והציבור שותקין ומכוונים למה שש"ץ אומר עד שמגיע לקדושה
ואז עונין הציבור קדוש, וכן בלעומתם ובדברי קדושך", ע"כ,
משמע מהלשון דצריך כל יחיד לכווין למה שאומר הש"ץ, וא"כ
מוכן ופשוט דאינו יכול לומר שום דבר ואפילו להתפלל (דאם
מתפלל איך הוא מכווין למה שאומר הש"ץ).

ומה שממשיך אדמה"ז בסעיף ב' וז"ל: "אסור לדבר באמצע
קדושה וכל המדבר עליו הכתוב אומר ולא אותי קראתי יעקב
וגו', כמ"ש בסימן נ"ו ואפי' יש מנין בלעדו אסור, ואפי'
ללמוד אם לא בשעה שהש"ץ מנגן בשעת הנגון ולא בשעה שמחחק
האותיות.

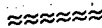
ומה שרוצה הרב ט.ב. לדיין דזה שכותב ללמוד אחר דיבור
צריך לומר דמדובר בלימוד בדיבור דוקא לכאורה מהו ההכרח
לומר כן, ואדרבה זה שכותב אדמה"ז ואפי' משמע להיפך דהלימוד
במחשבה דוקא דאם לא, מהו מוסיף בזה.

וראיה דלימוד במחשבה היא ממש"כ אדמה"ז בסימן קכ"ד סעיף
ו' דכשהש"ץ אומר חזרת הש"ץ צריך לכוין לברכת הש"ץ ובא"ד
וז"ל: " ויש לגעור באנשים שלומדים בעת חזרת הש"ץ" וראה
מדבריו דהטעם דאסרו ללמוד הוא מפני שצריך לכוין למה שאומר
הש"ץ, ואדמה"ז משתמש במלה לימוד, וגם הטעם דאסור הוא כמו
הטעם בקדושה (דצריך כוונה) הרי בהכרח לומר דהאיסור הוא גם
על מחשבה (וכידוע איך שמדייק אדמה"ז בשלחן ערוך שלו בכל
מלה ומלה) ובוה מתורץ גם הקושיה השנייה דהרב ט.ב. "דמהיכי
תיתי לאסור מחשבה" הלא התירוץ הוא פשוט דכיוון דצריך לכוין
לדברי הש"ץ (קכ"ה סעיף א) הלא גם לימוד במחשבה אסור, וזיל
בחר טעמיה.

ולכן מותר לחשוב בת"ת רק בשעת הניגון דאינו צריך לכוין
לניגון הש"ץ כי זה אינו מעיקר הקדושה.

(כהא דכתב אדה"ז בהלכות ת"ת פרק ב' הלכה י"ב, דבהרהור
לבד אינו יוצא ידי חובת לימוד התורה מוכן דמצות לימוד
התורה אינו יוצא, אבל ידיעת התורה כודאי יוצא, [ועיין לאור
ההלכה להרב יוסף זווין פלפול ארוך בענין זה])

המובן מכל הנ"ל הוא דהא דמותר ללמוד בשעת הנגון הוא
במחשבה דווקא, וא"כ בתפלה כיון שאינו יוצא אלא כדיבור
כודאי אסור, וזה מוכן ופשוט ואין כאן שום צ"ע.

הרהור ב' הרהורים בבת אחת

הרב שמואל לאופר
חבר הכולל דנחח"ח - אה"ק

בשו"ע רבינו הזקן סי' ע"ג סעי' א' איתא וזלה"ק: "כד"א
שקורא ק"ש או מתפלל או מדבר בד"ת בפיו..." ובקונטרס
חרון שם סק"ג איתא: "צ"ע אם אפשר להרהר ב' הרהורים בבת א'
"ל אין מקום לדברים אלו ודו"ק":

ואולי יש להעיר לאגרת הקודש בתניא ד"ה האותיות הנגלות
קכ"ט, א, וזלה"ק: "ואף שלפעמים מדבר אדם ומהרהר בדבר
ר, הרי אינו יכול לדבר כ"א אותן דיבורים וצירופים שכבר
ים והן במחשבתו פעמים רבות מאד ונשאר כדיבורים וצירופים
הרשימו מהמחשבה שנכנסה בהם פעמים רבות, עיי"ש.

"להודיעך כוחו דרשב"ג"

התי אברהם חיים זילבר
~ תושב השכונה ~

כ"ב (לא, ב) אומרת הגמ' דר' נחמן לא חשש לזילותא דבי
[שמא ילגלו הבריות על כ"ד על שסותרים דיניהם ודמי
ו ואיטלולא, רשב"ם] דתליא באשלי רבכי [שר' נחמן תלה
ב"אילנות גדולים] דתנן ר' יהודה אומר עיי' ...

לכהונה ע"פ עד אחד, אמר ר' אלעזר אימתי בזמן שיש עוררין אבל אין עליו עוררין מעלין לכהונה ע"פ עד ז' רשב"ג אומר משום ר' שמעון בן הסגן מעלין לכהונה ע"פ אחד, רשב"ג היינו ר' אלעזר... הכא במאי עסקינן דמחזקינן ליה באבוה דהאי דכהן הוא, ונפק עלי קלא גרושה וכן חלוצה הוא ואחתיני, ואתא עד אחד ואמר דכהן ואסקיני, ואתו בי תרי ואמרי דכן גרושה וחלוצה ואחתיני ואתא עד אחד ואמר דכהן הוא, ודכולי עלמא מצ עדות, והכא במיחש לזילותא דבי דינא קא מיפלגי: ר' א סבר כיון דאחתיני לא מסקינן ליה חיישינן לזילותא ורשב"ג סבר אנן אחתיני ואנן מסקינן ליה לזילותא דבי"ד חיישינן... ומסקנת הגמ' היא דלכו"ע לא חיישינן לזי דב"ד.

וברשב"ס (ד"ה דחיישינן) העיר: דהאי דאסקוהו מעיקרא עד אחד הבא להשכית הקול - לאו זילותא דב"ד הוא, דאחתיני בשביל קול בעלמא הוא, וכדי לחזור ולהעלותו שיבדקו הדבר הורדנוהו ק'.

ובתוס' (ד"ה ונפק) אומר: לאו דוקא אחתיני אלא ממילא ירד דאי דוקא אחתיני אמאי אסקיני והא איכא דב"ד, וליכא למימר ליכא זילותא אלא כשהורירו ב' דבשמעתא מוכח דאפי' בחדא זימנא איכא זילותא, א"נ... ב שע"י הקול ליכא זילותא [בפשטות כוונתו בתירוץ רשב"ס

והנה בספר כוס הישועות עומד על לשון הגמ' "דתליא רברבי" דלכאוי בתירוץ זה של הגמ' סובר ר"נ רק כרשב"ג למסקנא שלכו"ע לא חיישינן לזילותא אזיל לכו"ע) ואי שפיר הלשון באשלי רברבי כיון דרק אזיל כיחידאה, ומפר אלעזר רק חושש לזילותא דבי דינא, היכא דהורידוהו ב' והורדת הקול הוה הורדה (דלא כהרשב"ס ותוס') ולכך כגון סובר דאיכא זילותא, משא"כ בהורדה אחת ליכא זילותא.

ומביא ראי' לזה: דא"ת שר"א סובר שאפי' בפעם אח זילותא - א"כ הו"ל למימר רבותא טפי דאפי' בפעם אחת לזילותא, וממשיך: וא"ת דלעולם אפי' בפ"א הוי זילוח דקאמר ב' פעמים להודיעך כוחו דרשב"ג שלא הוי זילוח

בכ"פ, זה אינו, דהלא ר"א ות"ק קאמרו דבריהם קודם לרשב"ג
ניחא לן לומר טפי הרבותא במאן דאקדים דברים, וק"ל.

ולכאוי יש לתמוה דסברא כזו - להודיעך כוחו דרשב"ג -
מצינו בכ"מ כש"ס, ולדוגמא: בעירובין (עב, א) איתא במשנה:
"חמשה חבורות ששבתו בטרקלין אחד ב"ש אומרים עירוב לכל
חבורה וחבורה וב"ה אומרים עירוב א' לכולן", ובגמ' שם איתא:
"אמר לך ר' נחמן פליגי במחיצה והוא הדין במסיפס, והאי דקא
מיפלגי במחיצה להודיעך כחן דבית הלל, וליפלגי במסיפס
להודיעך כחן דב"ש, כח דהתירא עדיף", רואים: דלא איכפת לי
לגמ' לומר טפי הרבותא במאן דאקדים דברים, אלא כיון דב"ה
מקילין וכח דהתירא עדיף, אשמועינן הרבותא במקיל, וא"כ גם
בנדו"ד מהי הסברא דניחא יותר לאשמועינן כוחו דר"א דאפי'
כפעם אחת חיישינן לזילותא משום שאומר דבריו קודם לרשב"ג,
הא רשב"ג הוא המקיל - דסובר שמעלין אותו לכהונה (ויכול
לאכול בתרומה ולישא את כפיו וכו') וכח דהתירא עדיף! ?

ואם תאמר: דיש חומרא בכהונה דאינו יכול להיטמא (אף שהוא
דוחק גדול) - הו"ל להכוס הישועות לפרש סברא זו, ומדבריו
נמצא שהסברא "ניחא לי" לומר הרבותא במאן דאקדים דברים"
דוחה הסברא ד"כח דתירא עדיף" - דלא כגמ' הנ"ל.

ואת"ל דבגמרא דעירובין המחלוקת הוא בין כ"ש לב"ה, ולכך
אין כ"כ הסברא דניחא לן לומר הרבותא במאן דאקדים דברים
שהוא - בנדו"ד - כ"ש, וב"ש במקום כ"ה אינה משנה, הנה מצינו
כעין הנ"ל גם בחולין (נח, א) ששם לא מיירי בכ"ש וב"ה, וז"ל
הברייתא שם: "ולד טריפה ר' אליעזר אומר לא יקרב לגבי מזבח
ור' יהושע אומר יקרב... אי הכי אדמפלגי לגבוה ליפלגו
להדיוט להודיעך כחו דר' יהושע דאפי' לגבוה נמי שרי,
וליפלגו להדיוט להודיעך כחו דר' אליעזר דאפי' להדיוט נמי
אסור, כח דהתירא עדיף" - פי' - דניחא טפי להודיענו החדוש
דר' יהושע המקיל אע"פ שדברי ר' אליעזר קודמין, וצ"ע.

~~~~~

עניית אמן ע"י הטלפון (גליון)

הרב ישכר דוד ק
= נחלת הר תב"ד - א

בגליון תריט (ע' 11 - 14) ראיתי שוב השגות הרב ש"י, וברצוני להתייחס לעיקרי הדברים הנוגעים להלכה, כע' 13 כתב "אולם לא שת לבו לעיין כדבעי בדברי המח" כתב מה שכתב, ועשהו לטועה, דהרי המנח"א לא כ' כלל משום שאינו רואה, כ"א משום שהוא ברשות אחרת, ור' הוסיף שאפי' לדעת הרשב"א... בנדו"ד בנוסף למה שהוא בפנ"ע, הרי ג"כ אינו רואה... ומבואר דמעולם לא רצה לתלות דין זה בראי' גרידא... [ולפנ"ז שם] וא"כ הטלפון כשנחשוב הקול על החוטי ברזל למעלה על העמודי הרבה גבוה למעלה מעשרה כו' א"כ הוי מותר לכו"ע וכו' ע

והנה אני מרשה לי להשתמש במליצתו של הש"ך ז' (סי' רא): "מ"ש שרא לי מר"י וכו' התפלל על אחר צריך לאותו דבר", כאשר הרב וואגנר "לא שת לבו" והתע שכתבתי בגליון ה' "באהלי שם" (ע' ק"ו), שכ"כ מרב משם, וז"ל באות ד שם:

"והנה בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סי' עב) העלה ג' להקל, הואיל ויש רשות מפסקת, כיון שכדבר שאינו למטה, והקול הולך דרך חוטי הברזל למעלה, לפיכך אי ולאסור אפי' שטינוף או ע"ז מפסיק ביניהם, עש"ה, וכ' הלל אומר (או"ח סי' נ).

ודבריהם תמוהים:

א. שהרי הקול אינו הולך כלל דרך חוטי הטלפון, א במקום שמדבר (והטלפון אינו אלא סימן בלבד כנ"י בלקוטי שיחות הנ"ל. [ובע' קה שם: "והנה בשו"ת ירו' (סי' י) כתב דיש לענות אמן ושאר דברי קדושה בטלפון, כיון שהקול הנשמע בטלפון הוא קולו של הא לתוכו, אלא שמוליכים אותו למרחוק באמצעים א ומכשירי קישור טלפוני, ולכן לדעתו אפשר גם לז' שבדיבור בשמיעה בטלפון כמו קריאת מגילה וכו'.

אבל אין זה נכון כלל, וכמ"ש בלקו"ט חלק ט' (ע' 336):
אין מקום לשמיעת קריאת מגילה וכו' ע"י טלפון ורדיו
ו"כ כי אין זה קול אדם כלל (אפילו לא כהתוקע לתוך בור),
שוט שחידוש גדול וגם מוזר הוא לאמר שכח כחו ושינוי עקרי
הות וכו' יבוא במקום דבור, ואף שישנם מהאחרונים פוסקים
דולי ישראל - מוכח מהשו"ת שלהם עצמם, שאלה שביארו לפניהם
זות ואופן פעולה הטלפון טעו בזה טעות עקרי ואכמ"ל. וע"י
"ת יביע אומר חלק א (סי' יט אות יח), מנחת שלמה (סי')

ואמנם הקול שומעים בשידור אינו קול אדם כלל, אבל סימן
פיר הוא, וכמו הסימן של הנפת הסדורים שהיתה כאלכסנדי' של
צורים]. - ע"כ מה שכתבתי בנוגע לנקודה זו.

ומעתה איני מבין כלל מה שמנסה הרב וואגנר לטעון כל
זמן: "אם לא היינו יכולים לתרץ בפשיטות את השגות הרב"ק.
ל המנח"א, לא היינו מחוייבים בגלל זה לדחות בקש את דברי
המנח"א ולהחשיבו לטועה בדברים פשוטים" (גליון תריט ע' 14)
וכי משום דקשיא לי מהמשנה ברורה על המנח"א משוי לי
המנח"א (והנמשכים אחריו) לטועה? (גליון תרי"ג ע' 21) -
כי אני קובעתי דמה ש"הקול הולך דרך חוטי הברזל למעלה" הוא
טעות? והרי כ"ק אדמו"ר שליט"א הוא זה שקבע זאת ד"אף שישנם
מהאחרונים פוסקים וגדולי ישראל - מוכח מהשו"ת שלהם עצמם
שאלה... טעו בזה טעות עקרי" ובנוד"ד המנח"א הוא בכלל אלה,

ומעתה שהקול אינו הולך כלל דרך חוטי הטלפון, א"כ זהו
מש הדין שכתב אדה"ז (כסי' נה סכ"ב): "שמ"מ צריך שלא יהי'
לפסיק טינוף או ע"ז... ויש לחוש לדבריהם", והטלפון אינו
לא סימן כלבד, ובלשון כ"ק אדמו"ר שליט"א באגרת קודש חלק
(ע' קעט) [שהבאתי ב"אהלי שם" שם ע' קט]: "אבל פשיטא
ויקראפאן לא גרע מהנפת סודרין דסוכה הנ"ל" עכ"ל [ואני
טאר לעצמי להרב וואגנר לא יעז לטעון שיש הבדל בין
"קארפאן" ל"טלפון"...ואם ככל זאת יאמר כן, אסבירו אח"כ
האין הבדל...]

וגם למען הדיוק; לא כתבתי שקשה לי "מהמשנה ברורה על
המנח"א", אלא שדברי המנח"א בעצם תמוהים וכמו שהבאתי שם

מהלבוש וכו' [ואם הרב וואגנר את האמת מבקש אני מצי להתבונן ולהתעמק כלשון הלבוש], אלא שהבאתי גם את ה שלמד בהכנת הענין דלא כמנח"א . - ובכלל לא זו הדרך הלכה בנימוק: שאסור "להחשיבו לטועה", איפוא ראה לברר בטיעון כזה?

את זה מה שראיתי בנתיים נחוץ להשים בענין שנוגע ל העיקרית, [הגם שיש להשיב על המון פרטים אחרים כיון נוגעים להלכה ולמסקנא, (אלא לפולמוס בלבד), לפיכך אין בינתיים להתייחס אליהם ולהאריך בהם].

והעירני ידידי הרה"ת ר' שמואל מ"מ לאנגזם שי' בשו"ת דברי נחמי' יו"ד (סי' א): "אמנם מעתה ודאי לחקור ולמשכונ' נפשין למצוא לו טעם (אם נוכל) מדוע נטו מד' הגדולים הנ"ל (ונ"מ למעשה ג"כ כי אם לא נעמוד על ונימוקו אפשר יש רשות לדון למעשה כהגדולים הנ"ל, כי הרבים (עכ"פ) ובפרט שכן הסכימו הפר"ח ופר"ת וש"א ז"ל לנו המוכנים בשם תלמידיו אפשר אין לנו לזוז מדבריו בכה"ג ע"ד אותן המקומות שפוסקים תמיד כהרמב"ם כו")" וְהוּבָא דבריו גם בהוספות לשו"ע אדה"ז יו"ד חלק תתקלו).

והשתא כיון ש"לנו המכונים בשם תלמידיו אין לנו מדבריו", א"כ לפי"ז אין אנו יכולים לקבל את דברי ה שהקול הולך דרך חוטי הברזל למעלה" וכמ"ש כ"ק : שליט"א, א"כ הטלפון והמיקרופון אינם אלא סימן בלבד גרע מהנפת סודרין דסוכה הנ"ל", א"כ הוי ממש הדין ד שמ"מ צריך שלא יהי' מפסוק טינוף או ע"ז... ויש לדבריהם" [הגם שהרבה אחרונים לא ס"ל כך].

יה"ר לפני אכילת התפוח בליל ר"ה (גליון)

הרב שמואל שניאורסאהן
ירושלים תובבי"א

הנה ע"ד מאמרם ז"ל בס"פ החובל (כ"ק דצ"ב ע"ב) כילתא דאית ביך קדים אמרה - מה שהובא בשמי בגליון תרי"ג ע' כאילו גליתי מקור בראשונים למנהגנו בליל רה"ש מהתשב"ץ (סימן קכ"ה, דלא הוי הפסק באמירת היה"ר בין הברכה ילה וכו'.

- לא הבחנתי כי המג"א על אתר (שו"ע או"ח סי' תקפ"ג ס"ק מביאו לאותו תשב"ץ ממש (בשם הב"ח סי' תר"א) וכן הב"ח מן תר"א, ושניהם שקו"ט כתשב"ץ זה גופא עיי"ש.

ש ו נ ו ת

הרב נחום פרלשטיין
ברוקלין נ.י.

"ניתל"

בלוח כולל חב"ד, חיפשתי ולא מצאתי בו מנהג "ניתל", בקש מהקוראים שיבארו סיבת הדבר ?

"ס' החיים והאור"

ב"הערות וביאורים" משנת תשמ"ח, גליון תכ"ה ע' ד הערתי הנמצא באג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א (ח"ד ע' מח, מתאריך "כו"חשון, ה'תשי"א"): "ברכת מזל טוב להולדת בתו... כבקשתו שם גם שם בתו תחי' בספר החיים והאור", שלא נתבאר מהו ספר

ובגליון תלה ע' כו הוספתי שאולי הכוונה להנזכר באג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ב ע' רלב, ושם ע' רלו, ושם כותב אדמו"ר מוהרי"צ באגרת מ"ח"י שבט ת"ר צדיק": "למזכרת נצחי לטובת י"ש ש"י וגזע אנ"ש ש"י בגשמיות וברוחניות, הנה נקבע ספר

חסידים כללי אשר בו ירשמו בעזה"י שמות כל אנ"ש שי... ספר החסידים הכללי הוא ספר החיים, אשר כל הנכתבים בו הנה, בעזה"י, שמותיהם יהיו נזכרים במועדים קבועים לרצון באהלי הוד כ"ק רבותינו הק' וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע לטובה ולברכה".

(דא"ג: במפתח ענינים בע' תקנו (ומשם: במפתח הכללי שבאג"ק חלק יב) מופיע "חסידים, ספר (חברים)" וציוין גם לע' רז ששם מדובר בס' החברים של אגוח"ח בארה"ב, אמנם "ספר חסידים" לחוד ו"ס' חברי אגוח"ח" לחוד, ועירוב פרשיות יש כאן).

ועפ"ז ניתן לשער שעד"ז הוא "ספר החיים והאור" של שנת תשי"א, ומיד שנולד הילדה ביקש אביה לרשמה ג"כ בספר זה "למזכרת נצחית".

מאז שכתבתי הנ"ל עברו כמה שנים ואף אחד לא העיר כלום לברר זהות ס' זה.

אמנם לאחרונה התפרסמה (עיתון "כפר חב"ד" גליון 507 ע' 22) מכתבו של א' התמימים מיום כ"ב מנחם אב ה'תש"י, ובו הוא מספר: "...היום התחילו לבנות 'אוהל' על ציון אדמו"ר הכ"מ... וכאו"א יכול ליתן כפי שתשיג ידו ו(עיי"ז) יירשם ב"ספר החיים והאור" - כן קרא אדמו"ר הכ"מ את פנקס ה'אוהל' במכתב א' אודות פנקס ה'אוהל' (של) אביו אדמו"ר נבג"מ".

והנה כיון שכותב המכתב היה אז ב-770 ודאי שרשם ממה שדובר וסופר ע"ד "ספר החיים", וכנראה שהכוונה לאגרת אדמו"ר מוהרי"צ הנ"ל.

"ספר החסידים" נגמר בשנת תשכ"ג ("היום יום" בשלשלת היחס וכו'), ודברי כ"ק אדמו"ר שליט"א במעמד הנ"ל נדפסו בלקו"ש ח"ד ע' 1263, וראה ס' "תולדות חב"ד ברוסיא הסובייטית" ע' תכט בשוה"ג.

"תפילה מיוחדת"

הני"ל

כפר חב"ד" שם ע' 17 כותב א' התמימים: "שאלתי את הרמ"ש א... וענה, שנראה לדעתו שצריכים הכל לומר כמקודם, רק אמרו בש"ק התפילה מיוחדת שהיו אומרים עבור כ"ק, - הרבה אמרו שלא היו יודעים מזה כלל שאומרים תפילה בש"ק עבור כ"ק".

היה נוסח תפילה מיוחדת זו?

ראה בנחמת ציון" והביהמ"ק היה קיים?

הני"ל

הערות וביאורים" גליון תריב ע' 32 ואילך מאריך התמים לבאר דברי חז"ל בגמ' עבודה זרה ת, ב ש"ק"פ שנה קודם הבית פשטה מלכות הרשעה (רומי, רש"י) על ישראל", ראה

נ"י נתעוררתי לבאר דברי חז"ל בחגיגה טז, ב "אמר רבי בן טבאי אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם", ומפרש אראה בנחמה "כלומר שלא יוכל לראות בנחמות ציון אם לא ה", ומהרש"א בתדא"ג העיר שהרי "היה בית המקדש קיים חודה בן טבאי", ראה שם מה שביאר, ובסוף הוא מפרש דלא

פ דברי חז"ל הני"ל נראה לפרש דברי התוס' בפשטות, שהרי נה קודם החורבן כבר פשטה מלכות רומי, וזה היה בזמנו י יהודה בן טבאי (שלא היה כ"א ב' דורות לפני הלל - בות פ"א מ"ח ואילך שהלל ושמאי קיבלו משמיעה ואבטליון, יבלו מיהודה בן טבאי ושמעון בן שטח - והלל הרי נהג ו רק מאה שנה לפני החורבן, ראה רש"י עבודה זרה שם, יח נרמז גם בדברי שמעיה באבות שם שאמר "ואל תתודע י, ובפירוש רבינו יונה שם, ואינו כ"כ ראייה כי אפשר

שהכוונה למלכי ישראל הרעים), וע"כ אמר "אראה בנחמת ציון
ולא הזכיר ביהמ"ק שהיה קיים.

